مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

آصف بهاند
۲۰۲۰/۰۵/۳۰

پښتو ژبه ـ پښتو ورځ،
شعارونه علمي عملي کارونه

له څو ورځو راپه دې خوا د «پښتو ورځ» له پاره د پاملرنې وړ خپرونې او تبلیغات روان دي، خو پرون (د دوه زره شلم کال د می نه ویشتمه) يې ورځ وه. د خوشالۍ خبره ده چې د نورو کلونو په پرتله، سږ په پښتو ژبه باندې د پاملرنې وړ خپرونې شوې دي، ګڼشمير کتابونه چاپ شوي دي، ګڼو ټولنيزو مدني ټولنو د پښتو ژبې د عامېدو او رسمياتو ته د ننوتلو له پاره هلې ځلې کړي دي او ګڼشمير قلموالو هم په خپل وار سره تر خپلې وسې د پښتو ژبې له پاره تخليقات، ژباړې او ليکنې کړې دي.

په دې لنډه ليکنه کې به، پښتو ورځې په مناسبت د يو څو انتقادي او شعاري نظرياتو په رڼا کې پر دې خبرې وکړم چې:

خوشې احساساتي چغې سورې ژبه ژوندۍ او بډايه کوي، که ژبې ته علمي او عملي کار؟

د پښتو له پاره چا کار کړی، چا تشې خبرې کړي دي او چا يې مخه ډب کړې ده او چا په خپلې مورنۍ ژبې، د پښتنو بچيانو د زدکړو مخه نيولې ده؛ دا هر څه مالوم دي، خو «... د سوال ياري ده اوس به ګډه وډه شينه»

تر شعارونو او هوايي چيغو سور وراخوا، بايد هر څوک له ځانه سره ووايي چې هر شخص د خپلې وسې په اندازه، د خپلې مورنۍ ژبې پښتو له پاره څومره عملي، علمي کار کولای شي.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

د پښتو ژبې په باب د مثبتو او منفي احساساتو نه لرې ورانديې ځيني داسي حقايق هم شته چې له کلونو او پيړيو راپه دي خوا له پښتنو نه ځيني حقونه اخستل شوي دي او هر څه يې په نورو ژبو دي، ځکه يې خپله ژبه پښتو خواره او غريبه ده. د ګران دوست سردار ظهوري په فيسبوک پاڼه کې مې د «ترخه رښتيا: دري مېمه» تر سرليک لاندې دا لنډ، خو له ترخو ډک مطلب ولوست:

«ترخه رشتيا: دري ميمه

۱ ــ م: نه دی مذهب پخپله ژبه دئ،

۲ ــ م: نه دی مکتب پخپله ژبه دئ،

۳ ــ م: او نه دی مکتوب.

نو بيا ځنګه وايي چې زه يو وروسته پاته او دحشتګر يم, هر څه مو رانه اخستي دي؟!»

اوس ځوک کولای شي دې پوښتنو ته ځواب ووايي او يا مثبت توضيحات ورکړي؟

ځوانه تحصيل کړي او په شعوري توګه د خپلو خلکو او ځوانانو د زدکړې فعاله مريم امر خيل بيا په دې نظر ده چې تر ټولو زيات کار د پښتو له پاره د «ژبژغورني غورځنګ» تر سره کړی دی.
مريم وايي:

«پښتو ژبه د پښتون ژغورني غورځنګ په دې دوه کاله کې په شعوري توګه لر او بر خاوره کې دومره راژوندۍ کړه، چې پښتو تاريخ کې ساری يې کم وينم.»

د سياسي مشرانو له لوري هم سږکال په مينه او جرأت سره د دې ورځې مبارکياني ورکړل شوي دي او په پيامونو کې يې د پښتو ژبې د پرمختګ هيله شوې ده. د افغانستان د جمهور رئيس لومړي مرستيال امرالله صالح داسي ليکلي دي:

«بهترين مبارکباد به زبان پښتو، ياد ګرفتن آنست، کاري که من کردم.

د پښتو ژبې ورځ د مبارکی غوره لاره، د پښتو زدکړه ده. د پښتو درناوی او زدکړه تاسو ته د ټول افغانستان لېد ورانديې کوي.»

د غه راز د افغانستان د بهرنيو چارو سرپرست وزير ښاغلي حنيف اتمر د پښتو ژبې د ورځې په مناسبت خپل نظر داسي څرګند کړی دی:

«د پښتو ژبې د ورځې په مناسبت په ټوله نړۍ کې د دې خوږې ژبې ويونکو ته مبارکي وايم. افغانستان د ډېرو خوږ ژبو کور دی. زموږ د ستر ملت هره ژبه زموږ د فرهنګ او تمدن په بداينه خورا مهم رول لري.»

د دې پيامونو په برخه کې بايد وويل شي چې که هر واکدار په خپل وار سره د پښتو ژبې د پرمختګ له پاره د خپلو واکونو په اندازه د دولت په رسمي چوکاټ کې پښتو ژبه په رسماتو کې ورګډه کړي، دا به تر شعارونو غوره کار وي او د وزيرانو شورا په غونډه کې يو ځل بيا د پوهنې وزير ته لارښوونه وکړي چې د افغانستان د اساسي قانون د مواد له مخې دې د دې وطن هر بچي ته په خپلې مورنۍ ژبې د زدکړو زمينه برابره کړي.

زه خو يې داسي انګيرم چې په پښتنو کې د تعليم او سواد د ډېرې ټيټې کچې په وجه پښتانه او پښتو ژبه خواره ده او د تمدن له کاروانه وروسته پاتې دي. که خلک سواد ونه لري، پوهه به له کومه شي، که تعليم ونه لري ښونځی ونه لري په مورنۍ ژبه د زکړو زمينه نه وي ورته برابره؛ نو هر څه به وروسته پاتې وي. په دې حساب بايد اول د پښتنو له پاره په خپله مورنۍ ژبه باندې د تعليم زمينه برابره شي. پښتو ژبه د دولت، سياست او اقتصاد دايرې ته ور ننيستل شي، بيا به د پښتو ژبې د پر مختګ او بداينې خبرې کوو، په تشو چيغو او شعارونو سره ژبه نه بدايېږي او نه پر مختګ کوي، ژبې ته بايد علمي او اساسي کار وشي.

د پښتو ژبې د ورځې په مناسبت، پښتو ژبې ته ځو قلموالو د کار او نظر بېلګې ورانديې کوم چې پښتو ژبې ته کار دغسې وي، هم په تيوري کې او هم په عمل کې:

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

پښتو ژبې ته د عملي کار يوه غوره بېلګه د ډاکټر لطيف ياد کارونه دي چې که هر کال يې که د يوه کال په اوږدو کې وارزوو، تله به يې تر ډېرو درنه وخېژي. د ده ليکني، کتابونه، مقالې او په فيسبوک کې پوستونه خپرول د نوي نسل له پاره ګټ علمي تاريخي مواد او اسناد خپرول دا په خپله د پښتو ژبې په عاملو او علمي کولو کې لوی رول لري او هر کال ډاکټر لطيف ياد د پښتو ژبې د ورځې په پار، د پښتو ژبې د ګڼو شاعرانو، ليکوالو، فرهنګيانو او خدمتګارانو پېژندنه او د ترسره کړو کارونه يادونه کوي چې هم د يادو ښاغلو قدرداني يې ګڼلای شو او هم خپلې ژبې ته په عملي کار کې د نور د تشويق له پاره يوه غوره بېلګه کېدای شي.

يو ټوټه شعر هم د پښتو ژبې له پاره د خدمت يوه وړه بېلګه کېدای شي. ښاغلي شيرينزوی يو ټوټه نوی شعر، چې د «پښتو ورځې» په مناسبت يې ليکلی دی او په يو نظم کې يې د کوچنيانو له پاره د پښتو ژبې الفبې ځای پر ځای کړېده:

د پښتو ژبې د نړی والي ورځې په مناسبت د کوچنيانو لپاره د پښتو الفبې د تورو منظومه:

د مور د سترګو توره ځه! (الف) او (ب) زده کړه
بلا دې واخلم (پ) او (ت) ورسره (ټ) زده کړه

بيکه دې واخله هله ژر کوه ناوخته شوله
مکتب ته لاړ شه! (ث) او (ج)، (چ) (ح) او (خ) زده کړه

کتاب دې پرانيزه! (څ) (ځ)، (د) (ډ) او (ذ) ووايه
معلم ته کېنه! (ر) او (ړ)، (ز) (ژ) او (ږ) زده کړه

د زړګي سره (س) او (ش) هم پښتو (ښ) حفظ کړه
هم په ښه توګه (ص) او (ض) هم (ط) او (ظ) زده کړه

د (ع) او (غ) ، (ف) (ق) او (ک) په تورو فکر وکړه
(ګ) (ل) (م) (ن) او ورسره (ڼ) (و) او (ه) زده کړه

بې ټکو نرمه يا مفرد او مذکره (ی) ده
لکه (سپين ږيری، لوی، سړی) ډېرې کيسې زده کړه

د نارينه جمع نومونو په اخر کې راځي
دوه ټکي څنګ په څنګ لري ځرګنده (ي) زده کړه

له اوږدې (ې) لاندې دوه ټکي لاندې باندې کېږده
(ښکلې، خوږې او نورې داسې کلمې) زده کړه

د ښځينه نومونو پای کې لکی واله (ۍ) وي
(نجلۍ، غوټۍ، سپوږمۍ) په توګه د بېلګې زده کړه

په وکړئ! مه کړئ! څه شوئ؟ څه کړئ؟ لاړ شئ! راشئ! کې
زورکي واله (ئ) کارېږي، دا قاعدې زده کړه

چې توري وپېژني او زده کړې ليکل او لوستل
له شيرين زوی ځنې بيا نورې طريقې زده کړه

اوس د پښتو ژبې د ورځې په مناسبت د ښاغلي ليوال نظر او څو پوښتنې:

«په نړۍ کې ګڼ خلک لګيا دي، انګريزي زده کوي، وايي: د سياست، ټکنولوژۍ، اقتصاد او کار ژبه ده.

اوس خلک چينايي ژبه ـ که څه هم سخته ده ـ څکه زده کوي، چې د نړۍ اقتصادي اقتدار وررروان دی.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رااليږلو مخکې په ځير و لولـئ

یوه بله ژبه د دې لپاره زده کيږي، چې خورا بډای او ښکلي کلاسيک ادبيات لري، خلک وايي، غواړو په هغې ښکلا او فکري بډايينې پوه شو، چې د دغې ژبې په ادبياتو کې شته.

که يو بهرنی درڅخه وپوښتي: ولې پښتو زده کړم؟ ستاسو ځواب به څه وي؟

دا ژبه پرخپلو ويونکيوګرانه ده، ځکه د مور ژبه يې ده، خو ښکنګه يې پر نورو ګرانه کړو؟ خبره دلته ده!
د پښتو ورځې د ښې لمانځنې په وياړ يو بل ته د مبارکۍ پرځای لاندې پوښتنې ورواستوئ:

۱. د پښتنو جمعي خِرد څه دي؟ ولې وژل کيږي؟

۲. د خپل مرګ و ژوند او له دې نړۍ د پوپنا کېدو په اړه د پښتنو ترمنځ روان ديسکورس څه دی؟

۳. د پښتو او پښتنو ګډ تفکر څه دی؟

۴. آيا پښتانه په پښتو ژبه فکر کوي، که په نورو ژبو ؟ (دتفکر ژبه يې کومه ده؟) که په پښتو فکرکړای نه شي، و لې په دې ژبه کې دتفکر عناصر نه شته؟

د ژبې د ګرانښت دعوا په چيغو او شعارونو نه زباتيږي، پورتنيو پوښتنو ته ځواب غواړي.»

ثنا ساپی لکه تل مبتکره او زړوره ده، د پښتو ورځې په مناسبت يې په خپل پيام کې پرته له ډاره د تشو شعارونو او عملي کار په باب داسي ويلي دي:

«تل په کال کې يوه ورځ ټول احساسات وي: ځوک له پښتو جاربيږي، د نورو بيا شعارونو ټولنيزې شبکې پر سر اخيستي وي. بې معنی مبارکياني وي. سبا هماغه زوړ ملا او زړې تراوې. که ځوک پښتو ته په رښتيا کار غواړي په ښځه، نر، ووړ او زوړ دې په خپله ژبه تعليم پيل کړي. که پردۍ ژبې هم زده کوي، خپله دې نه هېروي .#تعليم_فرض_دی»

زه بيا هم په تکرار سره وايم چې په تشو شعارونو نارو سورو هېڅ هم نه کېږي، حرکت او عملي کار ته اړتيا ده، زدکړو او پوهې ته اړتيا ده. لومړی بايد د نوی نسل د روزلو په ترڅ کې پر ټولنه باندې حاکم هغه طرز تفکر بدل کړای شي چې په سوونه کلونه يې د خلکو ذهن په راکد او بې حرکته ډول ځای پر ځای درولی دی. د ژبې پرمختګ او غنا هغه وخت ممکنه ده چې ويونکي له فکري پلوه ازاد وي او فکري وده ولري.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ